

Sygn. akt: I C 888/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 grudnia 2022 roku

Sąd Okręgowy w Gliwicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Piotr Suchecki
Protokolant:	sekretarz sądowy Elżbieta Leszczewska

po rozpoznaniu w dniu 16 listopada 2022 roku w Gliwicach

sprawy z powództwa (...) we W.

przeciwko R. G.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

1. oddała powództwo;
2. nie obciąża powódki kosztami procesu.

SSO Piotr Suchecki

Sygn. akt I C 888/21

UZASADNIENIE

(...) we W. wystąpił przeciwko R. G. z powództwem o uznanie za bezskuteczną w stosunku do niego czynności prawnej w postaci umowy o dział spadku i zniesienie współwłasności zawartej pomiędzy A. G. a pozwaną w dniu 30 września 2016 r., celem ochrony wierzytelności przysługującej mu wobec A. G. w kwocie 106 288,16 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 9 listopada 2016 r. i kosztami postępowania, stwierdzonej prawomocnym nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Warszawie w dniu 18 listopada 2016 r. w sprawie sygn. XX GNc 1231/16. Uzasadniając powództwo powodowy (...) oświadczył, że postępowanie egzekucyjne prowadzone przeciwko dłużnikowi okazało się nieskuteczne, a zaskarżona czynność prawna dokonana przez niego wraz z pozwaną doprowadziła do jego pokrzywdzenia, jako wierzyciela.

R. G. domagała się odrzucenia pozwu ewentualnie oddalenia powództwa i zasądzenie od powoda kosztów procesu według norm przepisanych. Odnosząc się do meritum powództwa podniosła, że zaskarżona czynność nie miała charakteru krzywdzącego dla wierzyciela, albowiem w chwili jej dokonywania wierzytelność nie istniała, nadto dłużnik posiada majątek pozwalający na jej zaspokojenie. Podała też, że zaskarżona czynność obejmowała mieszkanie, w którym mieszkała ze swoją matką, a jej ojciec w 2011 r. porzucił rodzinę i nie korzystał z mieszkania wchodzącego w skład wspólności ustawowej. Oświadczyła, że ojciec funkcjonował w nowej rodzinie i nie miała świadomości jego zadłużenia, a mieszkanie zaspokaja potrzeby mieszkaniowe jej i jej małoletniej córki.

Prawomocnym postanowieniem z dnia 16 listopada 2022 r. sąd odmówił odrzucenia pozwu.

Stan faktyczny

A. G. z żoną i córką R. G. mieszkali wspólnie w mieszkaniu przy ul. (...) (...) w P.. Lokal ten wchodził w skład majątku wspólnego małżonków i SR w Tarnowskich Górach prowadził dla niego Księgę Wieczystą nr (...). R. G. w 2007 r. urodziła córkę W. i wychowywała ją samodzielnie, przy wsparciu rodziców.

- odpis zupełny KW nr (...) – k. 20-27

- zeznania pozwanej – zapis rozprawy z dnia 16 listopada 2022 r.

W 2011 r. A. G. opuścił rodzinę, wyprowadził się z mieszkania i związał z inną kobietą. Ze związku tego urodziło się dwoje dzieci. A. G. zerwał kontakty rodzinne z żoną i córką R., zaprzestając ich finansowego wspierania. Sam był postrzegany jako osoba zamożna. Przed opuszczeniem rodziny A. G. dbał o zabezpieczenie potrzeb materialnych rodziny, głównie z prowadzonej działalności gospodarczej w formie sklepów. Po jego wyprowadzce sytuacja materialna jego żony, córki i wnuczki uległa radykalnemu pogorszeniu. Nie były one w stanie ponosić bieżących kosztów utrzymania i wpadły w zadłużenie względem spółdzielni mieszkaniowej, co skutkowało wszczęciem w 2012 r. postępowania egzekucyjnego skierowanego do nieruchomości.

- odpis zupełny KW nr (...) – k. 20-27

- zeznania świadków B. P., D. S. i Ł. S. – zapis rozprawy z dnia 16 listopada 2022 r.

- zeznania pozwanej – zapis rozprawy z dnia 16 listopada 2022 r.

W związku z zawartą z (...) SA umową linii kredytowej z dnia 24 października 2011 r. A. G. doprowadził do powstania zadłużenia, co skutkowało wypowiedzeniem umowy po koniec 2013 r. skierowaniem sprawy do sądu i wydaniem nakazu zapłaty zobowiązującego A. G. do zapłaty kwoty 106 288,16 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 9 listopada 2016 r. oraz kosztami postępowania 4 946 zł. Wierzytelność tą na podstawie umowy przelewu z dnia 26 marca 2019 r. nabył powodowy (...), który wstąpił do toczącego się przeciwko dłużnikowi postępowania egzekucyjnego w miejsce dotychczasowego wierzyciela - Banku. W postępowaniu tym jedynym składnikiem majątku A. G., który udało się komornikowi zidentyfikować i zająć była nieruchomość KW nr (...). W latach 2015-2018 r. Komornik wszczął przeciwko A. G. jedenaście postępowań egzekucyjnych z wniosków różnych wierzycieli.

- umowa linii kredytowej k. 15-17

- oświadczenie o wypowiedzeniu umowy k. 18

- odpis nakazu zapłaty z dnia 18 listopada 2016 r. k. 19

- umowa przelewu wierzytelności – k. 28-100

- postanowienie Komornika z dnia 9 stycznia 2020 r. – k. 102

- pismo komornika z dnia 30 sierpnia 2021 r.

- zawiadomienie o zajęciu wierzytelności k. 199

- zaświadczenie Komornika T. A. – k. 253-254

Jedyną formą wsparcia ze strony A. G. dla porzuconej rodziny było czasowe zatrudnienie żony w swoim sklepie. Jego żona chorowała na chorobę nowotworową i w jej konsekwencji zmarła w 2016 r. Ciężka choroba matki, jej śmierć i trudna sytuacja rodzinna wywołała u R. G. depresję, wymagającą podjęcia leczenia. Od końca 2019 r. R. G. była osobą

bezrobotną, bez prawa do zasiłku. Wcześniej, tj. w latach 2013-2019 pracowała jako kasjer – sprzedawca w sklepach (...).

- zaświadczenie z PUP – k. 167

- świadectwa pracy – k. 175

- dokumentacja leczenia k. 175-192

- zeznania świadków B. P., D. S. i Ł. S. – zapis rozprawy z dnia 16 listopada 2022 r.

- zeznania pozwanej – zapis rozprawy z dnia 16 listopada 2022 r.

R. G. powiadomiła ojca o śmierci matki i zapytała go o losy mieszkania, które zajmowała z małoletnią córką. A. G. w przychylnym dobrej woli zdecydował, że swój udział w mieszkaniu przekazuje córce. W dniu 30 września 2016 r. A. G. i R. G. dokonali działu spadku i zniesienia współwłasności lokalu przy ul. (...) (...) w P., w wyniku czego wyłączną właścicielką została R. G., bez obowiązku dokonywania spłat.

Zniesieniem współwłasności nie zostały objęte inne nieruchomości, wchodzące uprzednio w skład majątku wspólnego rodziców pozwanej – nieruchomość położona przy ul. (...) w P., dla której SR w Tarnowskich Górach prowadzi KW nr (...) i nieruchomość położona przy ul. (...) w P., dla której SR w Tarnowskich Górach prowadzi KW nr (...). Pozwanej, w wyniku dziedziczenia po matce przysługują w tych nieruchomościach udziały po 1/4., a A. G. przysługują udziały po 3/4. (...) te obciążone są szeregiem hipotek umownych i przymusowych oraz są przedmiotem toczących się postępowań egzekucyjnych. Komornik ustalił też, że A. G. przysługuje prawo własności nieruchomości KW nr (...), do którego powodowy (...) nie kierował egzekucji.

- odpis zupełny KW nr (...) – k. 20-27

- wydruk KW nr (...) – k. 150-151 i 125-131

- wydruk KW nr (...) – k. 153-154 133-140

- zaświadczenie Komornika T. A. – k. 253-25

- zeznania świadków B. P., D. S. i Ł. S. – zapis rozprawy z dnia 16 listopada 2022 r.

- zeznania pozwanej – zapis rozprawy z dnia 16 listopada 2022 r.

Ustaień w zakresie powyżej przedstawionego stanu faktycznego, przyjętego w dalszej części za podstawę do przeprowadzenia rozważań prawnych, sąd dokonał w oparciu o wszechstronną analizę całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, realizując w pełni inicjatywę dowodową stron i kierując się przy tym dyrektywami określonymi w art. 233 § 1 k.p.c. Wykorzystane przez sąd dokumenty przedstawione zostały przez strony i nie były kwestionowane w zakresie autentyczności, czy treści, a składały się na spójny i logiczny obraz stanu faktycznego w zakresie powstania i istnienia wierzytelności, przebiegu postępowania egzekucyjnego, majątku dłużnika i dokonania zaskarżonej czynności prawnej. Zeznania świadków oraz pozwanej były wzajemnie zgodne i spójne, przez co pozwoliły na ustalenie okoliczności dotyczących ustalenia relacji między dłużnikiem a pozwaną, jej sytuacji życiowej związanej z koniecznością korzystania z zajmowanego lokalu i braku jakiegokolwiek udziału nie tylko w powstaniu zobowiązania, ale też w czerpaniu profitów z prowadzonej przez dłużnika działalności.

Sąd zważył

W ocenie sądu nie może budzić wątpliwości, że powodowy (...) wykazał spełnienie przesłanek warunkujących skuteczność skargi pauliańskiej. Pozwana w wyniku zaskarżonej czynności z dnia 30 września 2016 r. uzyskała przysługujący dotychczas dłużnikowi udział 3/4 w lokalu przy ul. (...) (...) w P. (art. 527 § 1 k.c.). Bez wątpienia

czynność ta miała charakter krzywdzący dla wierzycieli, którzy w znacznej liczbie prowadzą postępowania egzekucyjne i posiadają zabezpieczenia hipoteczne na innych nieruchomościach dłużnika. Nie ma znaczenia kiedy wierzyciel (jego poprzednik prawny) uzyskał tytuł wykonawczy przeciwko dłużnikowi, skoro wymagalne roszczenie istniało ponad dwa lata przed dokonaniem zaskarżonej czynności. Nieskuteczność prowadzonych postępowań egzekucyjnych i ilość hipotek obciążających nieruchomości dłużnika wskazują, że wyzbywając się udziału w nieruchomości lokalowej na rzecz pozwanej dłużnik o ile nie stał się niewypłacalny, to z pewnością stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem tej czynności (art. 527 § 2 k.c.). Pozwana nie wykazała, a to było jej obowiązkiem, że dłużnik posiada majątek pozwalający na zaspokojenie wierzytelności powoda. Z dokumentów wynika, że dłużnik jest właścicielem co najmniej jeszcze jednej nieruchomości, dla której SR w Częstochowie prowadzi KW nr (...). Z jawnych zapisów w księdze wieczystej wynika, że także i ta nieruchomość stanowi współwłasność udziałową pozwanej (1/4) i dłużnika (3/4) oraz, że jest ona przedmiotem zabezpieczeń hipotecznych. Fakt ten nie zmienia zatem oceny wypłacalności dłużnika. Zeznania pozwanej i świadków wskazują, że dłużnik nadal czerpie zyski z działalności gospodarczej, którą prowadził przed opuszczeniem rodziny, choć mogło dojść do zmian własnościowych i ukrywania dochodów. Okoliczność, że przedmiotem ewentualnego zaskarżenia skargą pauliańską mogłyby potencjalnie zostać objęte inne czynności, nie zmienia faktu istniejącej niewypłacalności. W takiej sytuacji to wierzyciel decyduje, którą z czynności go krzywdzących zaskarży. Sąd uznał za wiarygodne twierdzenie powódki, iż nie miała świadomości, że poprzez umowę o dział spadku i zniesienie współwłasności dłużnik działała ze świadomością pokrzywdzenia swoich wierzycieli. Jest to jednak okoliczność prawnie obojętna, skoro w wyniku tej czynności pozwana uzyskała korzyść w sposób nieodpłatny (art. 528 k.c.).

Powództwo podlegało oddaleniu z uwagi na uznanie przez sąd, że realizacja tego prawa podmiotowego przysługującego powodowemu Funduszowi pozostawałaby w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego oraz społeczno - gospodarczym przeznaczeniem prawa (art. 5 k.c.). Zasady współzycia społecznego obejmują nieskodyfikowane, lecz obiektywnie funkcjonujące (powszechnie stosowane) normy postępowania odnoszące się do uznanych wartości moralnych lub pozytywnie kwalifikowanych norm obyczajowych. W tym przypadku realizacja roszczenia powoda godziłaby w ochronę rodziny pozwanej, jej zdrowie i bezpieczeństwo. Istotne znaczenie ma okoliczność, że uzyskana przez pozwaną korzyść stanowiła swoistą rekompensatę za lata życia bez wsparcia finansowego i troski ze strony ojca. Ojciec pozwanej porzucił rodzinę, przez co pozwana z małą córką i z matką wpadły w kłopoty finansowe, o czym pośrednio świadczy zapis w księdze wieczystej prowadzonej dla lokalu mieszkalnego, a wskazujące na egzekucję długu przez spółdzielnię. W tym czasie dłużnik (ojciec pozwanej) prowadził życie na nieosiągalnym dla porzuconej rodziny poziomie i funkcjonował w ramach nowego związku, pozostawiając porzuconą rodzinę bez żadnego wsparcia. W dalszej kolejności matka pozwanej ciężko zachorowała, a wsparcie ze strony męża polegało na chwilowym zatrudnieniu jej w jednym ze swoich sklepów. Trudna sytuacja rodzinna i materialna, choroba matki przełożyły się na zdrowie pozwanej, która z uwagi na zaburzenia depresyjne musiała rozpocząć leczenie, trwające do chwili obecnej. Pozwana łączyła to z pracą na najniższych opłacanych stanowiskach. Po śmierci matki pozwana obawiała się o bezpieczeństwo socjalne swoje i małoletniej córki. Nie stać jej było na spłacenie współwłasności, a przysługujący jej udział 1/4 nie gwarantował środków umożliwiających w sposób realny na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych. W przypływie dobrej woli ojciec powódki postanowił zrzec się na jej rzecz swojego udziału w mieszkaniu i w tych okolicznościach doszło do dokonania zaskarżonej czynności. Pozwana nie miała wówczas żadnej świadomości co do sytuacji materialnej ojca, czy stanu jego zobowiązań. W jej przeświadczeniu oraz w odbiorze zewnętrznym jawił się on jako osoba niezwykle zamożna. Zaistniała sytuacja, w jakiej znajdują się wierzyciele A. G., w żadnej mierze nie wynikała z zachowania pozwanej. Uwzględnienie powództwa prowadziłoby do sytuacji, w której realnie zagrożone zostałyby bezpieczeństwo socjalne i zdrowotne pozwanej oraz jej małoletniej córki. I to w sytuacji, gdy powodowy (...) nie wyczerpał innych możliwości realizacji swoich roszczeń, co można postrzegać w tych, konkretnych okolicznościach jako działanie sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa. Fakt obciążenia nieruchomości hipotekami nie oznacza, że powód nie mógłby wziąć skutecznego udziału w toczących się postępowaniach egzekucyjnych. W postępowaniu prowadzonym do jednej nieruchomości udało się powodowi zaspokoić część roszczeń objętych tytułem wykonawczym. Wielość nieruchomości wskazuje, że zabezpieczenia hipoteczne (powtarzające się na rzecz tych samych wierzycieli) nie są równoznaczne z oczywistym brakiem możliwości zaspokojenia powoda. Powód nie skorzystał z możliwości skierowania egzekucji do tych nieruchomości, choć jest

to możliwość nadal otwarta, a informację o kolejnej nieruchomości, dla której SR w Częstochowie prowadzi KW nr (...), zlekceważył i nie wykazał zainteresowania możliwością egzekucji z tej części majątku. Nie bez znaczenia jest, że pozwana jako mniejszościowy współwłaściciel tych nieruchomości nie sprzeciwia się prowadzeniu egzekucji. Pozostaje także kwestia prowadzonej przez dłużnika działalności gospodarczej, być może przy udziale innych osób i ukrywaniu majątku, albo dokonaniu przesunięć majątkowych w warunkach, w których wierzytelność powoda podlegałaby ochronie. Dłużnik nadal bowiem w odbiorze zewnętrznym postrzegany jest jako osoba zamożna, prowadząca wystawny tryb życia i zajmująca się prowadzeniem tych samych sklepów. Wierzyciel nie wykazał się tu żadną inicjatywą, ograniczając się do podjęcia najprostszych działań wobec pozwanej, którą także można uznać za pokrzywdzoną przez dłużnika. To pozwana przejęła na siebie obowiązek opieki i wsparcia chorej matki. Zniesienie współwłasności mieszkania można postrzegać w tych okolicznościach jako swoiste zadośćuczynienie, realizujące powinności o charakterze moralno-prawnym. Powództwo skierowane przeciwko takiej czynności ocenić należało jako nadużycie prawa podmiotowego przez powodowy (...).

Rozstrzygnięcie w zakresie kosztów postępowania znajduje uzasadnienie w treści art. 102 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może w ogóle nie obciążać strony przegrywającej kosztami. Powództwo zostało oddalone w całości, ale trudno mówić tu o klasycznym przegraniu sporu przez powodowy (...), co usprawiedliwia szczególnie jego potraktowanie i mimo przegrania procesu nieobciążanie kosztami poniesionymi przez pozwaną. Kompleksowej wykładni art. 102 k.p.c. dokonał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 15 lutego 2012 r. /sygn. I CZ 165/11/ stwierdzając min., że przepis art. 102 k.p.c. ma charakter dyskrecyjny i choć kwestia trafności jego zastosowania co do zasady może być objęta kontrolą Sądu wyższego rzędu, niemniej jednak ewentualna zmiana zaskarżonego orzeczenia o kosztach powinna nastąpić wyjątkowo. Przywołany przepis, realizujący zasadę słuszności, stanowi wyjątek od ogólnej reguły obciążania stron kosztami procesu, zgodnie z którą strona przegrywająca sprawę jest zobowiązana zwrócić przeciwnikowi, na jego żądanie, wszystkie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (art. 98 § 1 k.p.c.). Hipoteza przepisu art. 102 k.p.c., odwołująca się do występowania "wypadków szczególnie uzasadnionych", pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące indywidualnej sytuacji strony, stanowią podstawę do nie obciążania jej kosztami procesu. Rozstrzygając na tej podstawie o kosztach procesu sąd miał na uwadze, że roszczenie powoda okazało się uzasadnione, a jedynie jego realizację sąd uznał za nadużycie prawa. Wytaczając powództwo (...) nie miał możliwości pozyskania i weryfikacji wiedzy o szczególnej sytuacji rodzinnej, życiowej i zdrowotnej pozwanej oraz jaki był background zaskarżonej czynności. (...) realizował swoje prawo i działał w sposób zgodny z obowiązującymi formalnie normami. Oddalenie powództwo z uwagi na jego ocenę przez sąd, jako sprzecznego z zasadami współżycia społecznego, stanowi wystarczającą, ekstraordynaryjną ochronę pozwanej. W tej sytuacji obciążanie powodowego Funduszu kosztami procesu poniesionymi przez pozwaną, sprowadzającymi się wyłącznie do wynagrodzenia profesjonalnego pełnomocnika, stanowiłoby swoistą karę ze podjęcie działań zgodnych z obowiązującym prawem.

SSO Piotr Suhecki